

Krajina podstávkových domů

Krajina podstávkových domů se pomalu stává pojmem nejen pro své obyvatele, ale i pro návštěvníky tohoto jedinečného regionu. Podstávkové domy najdete v česko-sasko-polském pohraničí, přesněji v severních Čechách, Horní Lužici a Dolním Slezsku. Odborníci odhadují, že se v našem pohraničí dodnes zachovalo cca. 19 000 podstávkových domů. Tak velké množství domů samozřejmě výrazně ovlivňuje charakter krajiny, lze proto právem hovořit o jedinečném fenoménu v kontextu celé Evropy. Charakteristické podstávkové domy v nádherné krajině lákající k výletům - to jsou hlavní přednosti Šluknovského přeshraničního regionu.

Tyto domy patří ke skutečným skvostům lidové architektury. Najdete je pouze na severu ČR a v přilehlém pohraničí, jehož ráz tak osobitě dotvářejí. Jen si všimněte těch vzorů z břidlicových obkladů nebo vyřezávaných detailů! Zdobená okna, dveře a štíty dodnes vypovídají o lásce majitelů ke svým domům. Zaslouží si náš obdiv. Jde o řemeslné umění našich předků. A podstávka byla navíc ve zdejších podnebí velmi praktická.

Co je to vlastně podstávka?

Podstávkový dům vznikl mísením slovanského srubu a středoněmeckého kolového domu. Využívá výhod obou stavebních metod, : roubená obytná část, kde se topilo, držela teplo, zatímco úspornější hrázděná část nebyla vytápěná a sloužila pro spaní a hospodářské účely. Podstávka samotná je důmyslná podpůrná konstrukce, která převádí zatížení střechy - a pokud dům má patro, tak i patra - přímo k základům. Díky tomu nese roubená světnice umístěná uvnitř podstávky "pouze sama sebe" a nebortí se.

Typ domu s podstávkou se vyvíjel minimálně čtyři století. Převážná část do dnešní doby dochovaných staveb vznikla na konci 18. a v 19. století. Dům může mít pouze přízemí nebo i patro. Většina domů v Horní Lužici a v nejsevernější části severních Čech, které se dochovaly dodnes, mají první patro hrázděné. V severních Čechách najdeme ale také domy s roubenou konstrukcí v prvním patře. V přízemí se nachází obytná světnice, buď roubená nebo pažená (z fošen). Někdy jsou však světnice po obou stranách síně. Světnici a někde i síň obklopují nejružnější podstávkové konstrukce, tvar odpovídá době jejich vzniku. Síň a chlévy, prostory namáhané odvodem spalin z topenišť a ustájením zvířat, se postupně vyvinuly v přízemní zděné části.

Podstávkové domy jsou velikostí a využitím velmi rozmanité. Sloužily jak chudým venkovským obyvatelům, tak i domácím tkalcům, zemědělcům, hostinským, až po faktory a také jako fary. Kromě drobné šlechty a statkářů v nich původně bydleli všichni obyvatelé vesnice. I dnes mají tyto domy široké využití.

Nejstarší podstávkový dům v česko-saském pohraničí najdete v Neusalza-Sprembergu; byl postaven kolem roku 1530 a dnes je v něm umístěno muzeum.